

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ερωτικά δίστιχα – Ρίμες αγάπης: λυρικά ερωτικά τραγούδια (Α΄ Λυκείου)

Α. Ερωτικά δίστιχα (σελ. 28-29)

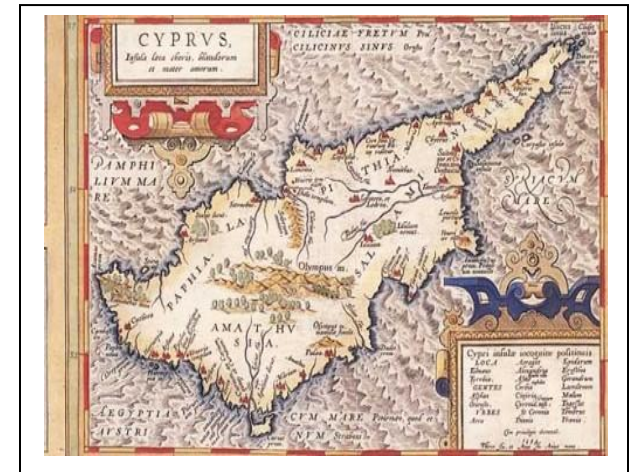
-Η καταγωγή τους εντοπίζεται στους τελευταίους βυζαντινούς αιώνες.
 -Ανώνυμοι δημιουργοί που αυτοσχεδίαζαν –τραγουδιούνταν ή απαγγέλλονταν
 -Συναντώνται εκτός από την Κύπρο και σε άλλα νησιά της Ανατολικής Μεσογείου (π.χ. Κρήτη → μαντινάδες)
 -Η σταθερή τους φόρμα επηρέασε σημαντικούς Νεοέλληνες ποιητές (π.χ. Παλαμάς, Ρίτσος, Μόντης, Χαραλαμπίδης, κ.ά.)

Χαρακτηριστικά ερωτικών δίστιχων:

- Λιτότητα, συντομία, πυκνότητα
- Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος με ομοιοκαταληξία
- Αυτοτελές και ολοκληρωμένο το νόημα
- Αμεσότητα, αφού απευθύνεται στην αγαπημένη στο β΄ ενικού
- **Βασικό θέμα:** ο έρωτας – το ποιητικό υποκείμενο/ η ποιητική φωνή εκφράζει τα συναισθήματά του (λυρισμός), τον έρωτα, τον πόθο, την αγάπη του προς την αγαπημένη, θαυμάζει την ομορφιά της

Β. Αναγεννησιακή λογοτεχνία: Ρίμες αγάπης (σελ. 80)

- Συλλογή ποιημάτων – κυρίως ερωτικών- που σώζονται σε ένα μόνο χειρόγραφο στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη στη Βενετία.
- Η συλλογή αποτελείται από 156 ποιήματα/ τραγούδια που είναι γραμμένα μεταξύ 1546-1570 στην κυπριακή διάλεκτο (η οποία εξυψώνεται σε λογοτεχνική γλώσσα με τον επιδέξιο χειρισμό της).
- Πολλά αποτελούν μεταφράσεις ή παραφράσεις, μιμήσεις, ελεύθερες αποδόσεις, διασκευές αντίστοιχων ιταλικών ποιημάτων, ιδίως του Πετράρχη και των λεγόμενων «πετραρχικών» ποιητών
 → Πετραρχισμός
- Ο δημιουργός ή οι δημιουργοί της συλλογής είναι άγνωστος/ οι
- Το σίγουρο είναι ότι ο άγνωστος δημιουργός ήταν πολύ καλός γνώστης της ιταλικής γλώσσας και λογοτεχνίας

Ρίμες Αγάπης, αρ. 64 [Εμίσειψα 'χ την Κύπρον, για να σθήσει] (σελ. 87)

- ❖ «Η συγκεκριμένη ποιητική δημιουργία είναι προσωπική». Να δικαιολογήσετε τη συγκεκριμένη θέση με στοιχεία από το ποίημα.
 - χρήση α' ενικού προσώπου [εμίσειψα, έφυγα, ξωμακρίζω, κ.ά.], προσωπικές αντωνυμίες σε α' πρόσωπο [με, μου] → το ποιητικό υποκείμενο μιλάει με το «εγώ»)
- ❖ Πού οδηγήθηκε το ποιητικό υποκείμενο εξαιτίας του έρωτά του και αν η πράξη του είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα.
 - Το ποιητικό υποκείμενο οδηγείται στην ξενιτιά [που την Ανατολήν στην Δύσην] εξαιτίας του έρωτα, για να σθήσει την αγάπη του –πιθανόν ανεκπλήρωτος έρωτας. Ακόμα και ο Έρωτας (προσωποποιημένος) είναι εχθρός του, αφού σκίζει την καρδιά του με σαϊτίες. Η απόσταση και ο σωματικός χωρισμός δεν τον ημερεύουν, αφού η απομάκρυνσή του από το αντικείμενο του πόθου του τον βυθίζει στη μελαγχολία και τη θλίψη (η ανάμνηση της αγαπημένης είναι τόσο έντονη, ώστε όσο απομακρύνεται τόσο πιο πολύ καταλαμβάνεται από πόθο και κλαίει.
- ❖ Αντιθετικά ζεύγη που παρατηρούνται στο ποίημα, τα οποία αποδεικνύουν τον φορτισμένο συναισθηματικό κόσμο του ποιητικού υποκειμένου:
 - μακριά (απόσταση) ≠ κοντά (συναισθηματικά)
 - σώμα ≠ καρδιά
- ❖ Συμπεράσματα όσον αφορά στην αγάπη του ποιητικού υποκειμένου και στα συναισθήματα ή σκέψεις που δημιουργούνται στους μαθητές.
 - Η αγάπη του είναι πιο δυνατή και από την απόρριψη που πιθανότατα βίωσε από το αντικείμενο του πόθου του.
- ❖ Το ποίημα είναι επηρεασμένο από την ιταλική αναγεννησιακή ποίηση, άρα παρατηρούνται νέα στοιχεία **ως προς τη μορφή και τον στίχο** που δεν εντοπίζονται στα ερωτικά δίστιχα.
 - Μία στροφή η οποία αποτελείται από **οκτώ** στίχους.
 - Κάθε στίχος αποτελείται από έντεκα συλλαβές.
 - Η οκτάστιχη αυτή στροφή παρουσιάζει τρεις ομοιοκαταληξίες, που συμπλέκονται κατά ορισμένο αυστηρό τρόπο. Συγκεκριμένα ομοιοκαταληκτούν ο πρώτος στίχος με τον τρίτο και τον πέμπτο, ο δεύτερος με τον τέταρτο και τον έκτο και οι δύο τελευταίοι μεταξύ τους. Η οκτάστιχη στροφή, κατά συνέπεια, έχει την ακόλουθη μορφή ομοιοκαταληξίας: **αβαβαβγγ**.

↓
Μορφή: οκτάβα

Συνανάγνωση /συνεξέταση αρ. 64 από τις *Ρίμες Αγάπης* με την *Ανεράδα* του Β. Μιχαηλίδη

Ως προς το περιεχόμενο	
ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Με τη φυγή της αγαπημένης ο κόσμος του π.υ. διαλύεται, χάνει τα πάντα, παραλύει το μυαλό του, πλημμυρίζει με πόνο, στεναχώρια και βαθιά θλίψη. Εκείνη μπορεί να εξαφανίστηκε όμως το π.υ. την κουβαλά όπου και να πηγαίνει, αφού έχει σημαδέψει την καρδιά του (<i>Ανεράδα</i>) → Παρότι το αντικείμενο του πόθου είναι μακριά και δεν έχει καμία επαφή με το π.υ., εντούτοις βασανίζει τους πρωταγωνιστές, αφού η αγαπημένη τους εντυπώνεται βαθιά μέσα τους (αρ. 64 και <i>Ανεράδα</i>) • κοινός τόπος είναι και το αποτέλεσμα που έχει ο έρωτας στην καρδιά τους → ο έρωτας ανακηρύττεται θριαμβευτής και παντοδύναμος
ΔΙΑΦΟΡΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ο έρωτας, ως ένα βαθμό, δεν είναι ανεκπλήρωτος στην <i>Ανεράδα</i>, όμως το αντικείμενο του πόθου εγκαταλείπει το ποιητικό υποκείμενο και η ανεράδα επιχαιρεί για την απάτη-κατόρθωμά της (χάχχανον) • Στις <i>P.A.</i> αρ. 64 το π.υ. ξενιτεύεται στην προσπάθειά του να πάψει να φλογίζει την καρδιά του ο έρωτας, ενώ στην <i>Ανεράδα</i> το αντικείμενο του πόθου εγκαταλείπει το ποιητικό υποκείμενο. • το π.υ. δηλώνει στην <i>Ανεράδα</i> ότι πλέον κατακλύζεται από φόβο μήπως τέτοια συναισθήματα ξαναγεννηθούν, γ' αυτό και αποφεύγει να συναντηθεί με ανεράδες –μένει εκστατικός, αλαφροϊσκιωτος.
Ως προς τη μορφή	
ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • κυπριακή διάλεκτος, ρέουσα και φροντισμένη, σκηνοθετική οργάνωση του ποιήματος - εκφραστικά μέσα (παρομοιώσεις, μεταφορές, εικόνες) • λυρισμός
ΔΙΑΦΟΡΕΣ	<p><i>Ανεράδα</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 8 στροφές (2 δωδεκάστιχες και 6 εξάστιχες) • ο κάθε στίχος είναι οκτασύλλαβος ιαμβικός (το α' ημιστίχιο του δεκαπεντασύλλαβου των δημοτικών τραγουδιών), χωρίς ομοιοκαταληξία <p><i>Ρίμες Αγάπης</i>, αρ. 64</p> <ul style="list-style-type: none"> • οκτάβα • ιαμβικός ενδεκασύλλαβος

Αξιολόγηση

1. Έχοντας υπόψη σας τις ποιητικές δημιουργίες των κυπριακών ερωτικών δίστιχων και τις *Ρίμες Αγάπης* που μελετήθηκαν, σε μία ολοκληρωμένη παράγραφο να γράψετε: α) ποιο από τα δύο κείμενα σάς συγκίνησε περισσότερο και γιατί και β) να παρουσιάσετε τα συναισθήματα που σας προκάλεσε αυτό.
2. Να εξηγήσετε σε ποια συναισθηματική κατάσταση βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο και με ποια σχήματα λόγου περιγράφεται αυτή.
3. Τόσο στο ποίημα του Ρίλκε *Σβήσε τα μάτια μου* (που ακολουθεί) όσο και στο ποίημα αρ. 64 από τις *Ρίμες αγάπης* υπάρχουν αντιθετικά ζεύγη: α) να καταγράψετε δύο αντιθέσεις σε κάθε ποίημα και β) να εξηγήσετε πώς συνδέονται οι αντιθέσεις με τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου σε καθένα από τα δύο ποιήματα.

Ράινερ Μαρία Ρίλκε (1875-1926), *Σβήσε τα μάτια μου*

Σβήσε τα μάτια μου· μπορώ να σε κοιτάζω,
τ' αυτιά μου σφράγισέ τα, να σ' ακούω μπορώ.
Χωρίς τα πόδια μου μπορώ να 'ρθω σ' εσένα,
και δίχως στόμα, θα μπορώ να σε παρακαλώ.
Κόψε τα χέρια μου, θα σε σφιχταγκαλιάζω,
σαν να ήταν χέρια, όμοια καλά, με την καρδιά.
Σταμάτησέ μου την καρδιά, και θα καρδιοχτυπώ με το κεφάλι.
Κι αν κάμεις το κεφάλι μου σύντριμμα, στάχτη, εγώ
μέσα στο αίμα μου θα σ' έχω πάλι.

[Μετάφραση: Κωστής Παλαμάς]

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: Να επιλέξετε ΜΙΑ από τις πιο κάτω

1. Αφού ερευνήσετε (βιβλιοθήκη, διαδίκτυο), να βρείτε και να καταγράψετε ερωτικά δίστιχα επώνυμων λογοτεχνών, π.χ. Ρίτσου, Μόντη, Χαραλαμπίδη, Παλαμά.
2. Να βρείτε τραγούδια που να έχουν θεματική συνάφεια με τις *Ρίμες Αγάπης*.
3. Να ακούσετε την ερμηνεία του Π. Θαλασσινού στο τραγούδι *Ανάθεμά σε* (https://www.youtube.com/watch?v=utVHhD77_XI) και να καταγράψετε κοινά στοιχεία και διαφορές ως προς το περιεχόμενο που παρατηρείτε με τις *Ρίμες Αγάπης* αρ. 64.
4. Να δοκιμάσετε να εκφράσετε την αγάπη σας γράφοντας ένα ερωτικό δίστιχο ή μια οκτάβα, ακολουθώντας ανάλογα τη μορφή και τα χαρακτηριστικά του κάθε ποιητικού είδους.
5. Να μεταγράψετε το ποίημα από τη συλλογή *Ρίμες αγάπης* αρ. 64 σε πεζό λόγο (ημερολόγιο ή επιστολικό κείμενο) που να απευθύνεται στο αντικείμενο του πόθου σας.